

สรุปและขอเสนอแนะ

การศึกษาวรรณกรรมควาขอของภาคเหนือในด้านต่าง ๆ ดังกล่าวไว้ในบทต้นๆ นั้น พอจะสรุปลักษณะเด่นของควาขอไว้ดังนี้

1. ตัวเอกของเรื่องคือ พระเอก นางเอก พระรอง มักจะตกกระท้ำลำบาก เช่น ถูกคนอิจฉาริษยา เพราะตัวเอกเป็นลูกเมียหลวง เมียน้อยอิจฉาจึงแกล้งใส่ร้าย คังตัวอย่างเรื่อง บั้วระวงศ์หงส์อำมาตย์ สุวรรณะเมกษะหมาชนค้ำ นางอุทชะลา หงส์หิน เป็นต้น นางที่การตกกระท้ำลำบากของตัวเอกก็เป็นเพราะ กรรมในชาติก่อนมา บันดาลให้เป็นไปคังเรื่องอายรอยชอก เจ้าสุวัตร เจ้าแสงเมืองหงส์ดำ จันตะฆา ขางสะตัน วงศ์สุวรรณ และป้าตะเพียนทอง

2. พระอินทร์และเทวดา มีบทบาทในการช่วยเหลือตัวละครเอก เมื่อถึงคราวลำบาก เช่น ควาขอเรื่องสุวรรณะหอยสังข์ พระสังข์สวมรูปเงาะอยู่นานจนนางรจนา ออยากให้พระสังข์ถอดครูปเงาะเสีย พระอินทร์ก็ลงมาช่วยในนางรจนาสมหวังโดยพระอินทร์ ยกพลเทวดามารบกับท้าวสามล ในที่สุดพระสังข์ก็ออกรบกับพระอินทร์ และได้ถอดครูปเงาะ ในเรื่องสุวรรณะเมกษะหมาชนค้ำตอนที่เจ้าสุวรรณเมกษะถูกโยนลงเหว เทวดาก็เอาผ้าทิพย์มารองรับไว้ไม่ให้ได้รับอันตราย และเมื่อเจ้าสุวรรณเมกษะกับ นางคันธมาลาจะแต่งงานกัน พระอินทร์ยังไคเนรมิตปราสาทและบ้านเมือง ตลอดจน มอบอาวุธวิเศษให้เจ้าสุวรรณเมกษะ ในควาขอเรื่องก้ากาค้า เทวดามาชูมนมกัน เนรมิตแพนแกวให้เจาก้ากาค้าและช่วยให้แมลูกไคพบกัน ควาขอเรื่องบั้วระวงศ์หงส์อำมาตย์ เมื่อสุรียาและบั้วระวงศ์ทองเคินทางกลางป่า เทวดาก็เนรมิตของกินให้กิน เรื่อง ป้าตะเพียนทองตอนนางตะเพียนทองจะถูกฆา พระอินทร์ไคแปลงกายเป็นกามาแย่งนางไป และเนรมิตปราสาทให้อยู่ เรื่องวงศ์สุวรรณคือนวงศ์สุวรรณคั้งห้อยนค้ไปคูดวงจันทร์ถูกลม พัดหงส์ตกลงมาตาย พระอินทร์ก็มาชุบชีวิตและให้สายเพชรแกวงศ์สุวรรณ และเมื่อ

นางระมีทอนพลัดกับวงศ์สุวรรณ พระอินทร์ลงมาบอกวงศ์สุวรรณยังมีชีวิตอยู่ พร้อมทั้งให้แหวนแกนาง ตอนนางระมีทอนสลบไปก็ต๋องไปขอยาตีพิษจากพระอินทร์ เรื่องเจ้าโศกธนะและนางปะละวี กล่าววานางปะละวีกราบไหว้บูชาเทวดาจนพระอินทร์บันดาลให้มีปราสาทอยู่กลางขอเรื่องกำพร้าบัวทอง ตอนพญาพาราณสีขอคูหีบเงินทองของนางบัวทอง เพราะนางบัวทองขอร้องพญาพาราณสีทำหีบให้ นางบอกว่าจะนำไปใส่เงินทอง ความจริงนางนำไปใส่แม่หมา พระอินทร์ก็เนรมิตเงินทองให้มอยู่ในหีบนั้น เรื่องหงส์หิน ตอนเจ้ากุมารถูกแม่เลี้ยงโยนทิ้งใต้อุณปราสาท พระอินทร์รับไปเลี้ยงไว้บนสวรรค์ ตอนเจ้าหงส์หินถูกฆาตยาพระอินทร์มาชุบชีวิตให้ฟื้นขึ้น เรื่องเจ้าแสงเมืองหลวงดำ พระอินทร์แปลงกายเป็นพรานนำทางเจ้าแสงเมือง เรื่องชีวิตลันคำ เทวดาค่อมเจ้าลันคำไปไว้ยังอาศรมฤาษีเพื่อให้เรียนวิชา และเทวดาก็เอาเครื่องตีพิษมาให้เจ้าลันคำ และเรื่องช่างสะตันคอน พญาช่างอยากได้เสื้อยนาตักงา พระอินทร์บันดาลให้เสื้อยตกลงมาตรงหน้า

3. เจ้าเมืองในเนื้อเรื่องมักจะหุเบาเชื่อคนง่าย จนบางครั้งตัดสินใจผิดพลาดไม่ยุติธรรม เช่น ในเรื่องบัวระวงค์หงส์อำมาตย์ ตอนนางกาไวใส่ร้ายสุริยา และบัวระวงค์ว่าล่วงเกินนางพญาภาคย์ก็รับสั่งให้ประหารชีวิตสุริยาและบัวระวงค์ทันที ในเรื่องหงส์หิน ตอนนางวิมาลาคลอดกุมารแล้วเมียน้อยแอมเอาบุตรทิ้งลงใต้อุณปราสาท และเอาลูกหมา มาเปลี่ยนหัวนางวิมาลาคลอดกุมารเป็นหมา ท้าวพาราณสีก็โกรธให้ขับไล่นางวิมาลาทันที เรื่องสุวรรณะเมกสะหมาชนคำ ตอนแม่ของสุวรรณะเมกสะ และหมาชนคำตายไปตั้งแต่สุวรรณะเมกสะกับหมาชนคำยังเยาว์อยู่ เสนาญเป็นพ่อของเมียน้อยก็กราบทูลท้าวสุทัศน์ว่าสุวรรณะเมกสะกับหมาชนคำเป็นตัวนำเคราะห์ร้ายมาให้แม่ ถ้าเลี้ยงไว้ก็จะนำเคราะห์มาให้ท้าวสุทัศน์ผู้เป็นพ่อ เพราะสุวรรณะเมกสะกับหมาชนคำเป็นกาลกิณีต่อบ้านเมือง ควรจะไ้หน้าไปปล่อยไว้ในป่า ท้าวสุทัศน์ก็ทำตามคำยุยงนี้ ในเรื่องกำกาคำ เมียน้อยยุยงท้าวพรหมทัตว่าเมียหลวงไปคบชู้จึงตั้งครรภ ท้าวพรหมทัตก็เชื่อและให้ขับไลเมียหลวงออกจากวังไป

4. คนที่ทำผิดก็ร้ายในคำขอ มักได้รับโทษทัณฑ์ถึงตายไปและถูกแผ่นดินสูบ ทั้งนี้เพื่อสั่งสอนผู้อ่านโดยทางอ้อมให้เห็นอุทาหรณ์ว่า การคิดร้ายกลั่นแกล้งผู้อื่นนั้นบาปยอมตามสนองไม่ช้าก็เร็ว เช่นในเรื่องบัวระวงค์ นางกาไวที่ใส่ร้ายสุริยากับบัวระวงค์ จนต้องถูกสั่งให้ประหารชีวิตในที่สุดนางกาไวก็ถูกแผ่นดินสูบ พ่อของนางกาไวที่ทำเสน่ห์ให้พญากาลย์หลงนางกาไว ก็ต้องตายเพราะแผ่นดินสูบเหมือนกัน ในเรื่องหงส์หินเมียน้อย ทั้งหกพร้อมทั้งบุตรชายหกคนถูกประหารชีวิต เพราะโคกกลั่นแกล้งนางวิมาลาและบุตรของนางวิมาลา เรื่องบัวระวงค์หงส์อำมาตย์เศรษฐีที่โลกเอาแถวของบัวระวงค์ ก็ต้องสูญเสียลูกสาว และการทำมาหากินขาดทุนจนสิ้นเนื้อประดาตัว เมียของนายพรานปลาที่กลั่นแกล้งนางธรรมาภิกษุก็ตกบ้านตาย ในคำขอเรื่องป่าตะเพียนทอง นางราวที่คิดฆ่านางตะเพียนทอง ก็ถูกจับไปขังในคุก เรื่องมูลละกิติ ท้าววิโรหาปะที่ยกทัพมารบกับท้าวยศะกิติ แต่ท้าวยศะกิติไม่ต่อสู้เพราะกลัวเสียไพรพล เกรงจะเป็นบาปจึงหนีไปอยู่ป่า แต่ท้าววิโรหาปะก็ตามท้าวยศะกิติจนโคพบและจะประหารชีวิตเสีย ปรากฏว่าแผ่นดินก็สูบท้าววิโรหาปะให้ตายไปก่อน ในเรื่องช่างงาเคี้ยว ท้าวพรหมทัตคิดฆ่านางสุทันตะหลายครั้ง เพื่อจะแย่งเมียของสุทันตะ ในที่สุดโครบกับท้าวพรหมทัตรบแพ้จึงถูกแผ่นดินสูบ เรื่องนางอุทธะลา เศรษฐีกับนางมีสารีซึ่งเป็นเมียน้อย กลั่นแกล้งนางอุทธะลาซึ่งเป็นลูกของเมียหลวงของเศรษฐี แต่เมียหลวงตายไป และนางอุทธะลาได้เป็นมเหสีของท้าวพาราณสี เศรษฐีกับนางมีสารีวางแผนลวงนางอุทธะลามาและฆ่านางอุทธะลา แล้วส่งนางสามารีปลอมตัวเป็นนางอุทธะลาไปแทน ท้าวพาราณสีจับโคจึงสั่งให้ฆ่านางสามารี ให้เอาเนื้อทำแหนมและส่งมาให้เศรษฐีและนางมีสารีกินเนื้อของลูกตนเอง เรื่องชีวิตาคันค่านับยุคตะมารกับวิชาทอนยักษ์ที่เป็นกัศรุกับเจ้าลิ้นคำในที่สุดก็ถูกฆ่านางตาย เรื่องกำกาคำ นางสิงกี้เมียน้อยที่ยุยงท้าวอาจิพาราให้ขับไล่นางจันทราไป ในที่สุดนางสิงกี้ก็ถูกแผ่นดินสูบ

5. ท้าวพระเอกของคำขอมีบุญบาริการมาก มีฤทธิ์เหาะไค มีของวิเศษ เช่น ค่าย แก้ว ไม้เท้า รองเท้า มีคณาอาคม พระเอกมักจตุจากสวรรค์เพื่อมา

ปราบยุคเข็ญ เช่นปราบยักษ์ที่กินคนทำให้คนเดือดร้อน หรือปราบคนทำผิดคิดร้าย

6. ในเนื้อเรื่องมักแทรกวัฒนธรรมของภาคเหนือ เช่นประเพณีแอวสาว พิธี
ครอบครองราชสมบัติ เพื่อเป็นผลตอบแทนในการทำดี และเป็นอุทาหรณ์ให้ผู้อ่านเห็นว่า
คนดีย่อมตกน้ำไม่ไหล ตกไฟไม่ไหม้ คนดีย่อมได้รับกรรมดีตอบแทนในบั้นปลายเสมอ

ข้อเสนอแนะในการศึกษาวรรณกรรมคำขอ

ในการศึกษาค้นคว้าวรรณกรรมคำขอของภาคเหนือครั้งนี้จะนับว่าสมบูรณ์
 คืบแล้วไม่ได้ เนื่องจากมีบางสิ่งบางอย่างที่นักศึกษาอีก ในแง่ต่อไปนี้

- ก. การศึกษาในค่านววรรณคดีเปรียบเทียบ เปรียบเทียบวรรณกรรมคำขอ
 ของภาคเหนือกับหมอลำของภาคอีสาน เพราะคำขอบางเรื่องมีเนื้อ
 เรื่องคล้ายกับหมอลำ
- ข. การศึกษาความถูกต้องในการถ่ายอักษรของวรรณกรรมคำขอจากตัว
 อักษรลานนามาเป็นอักษรไทย ว่ามีข้อผิดพลาดกันมากน้อยเพียงใด
- ค. การศึกษาถึงความนิยมวรรณกรรมคำขอในยุคปัจจุบันว่ามีแนวโน้มที่จะ
 เปลี่ยนแปลงโครงเรื่องไปแบบใด

ความสนใจเรื่องวรรณกรรมของภาคเหนือนี้ สถานศึกษาบางแห่งในภาคเหนือ
 ได้เห็นความสำคัญของวรรณกรรมคำขอว่ามีค่าควรแก่การศึกษา เช่นมหาวิทยาลัย
 เชียงใหม่ ได้เปิดสอนวิชาภาษาและวรรณคดีลานนา ในคณะมนุษยศาสตร์ และวิทยาลัย
 ครูเชียงใหม่ได้เปิดสอนวิชาคหิชาชาวบ้าน ซึ่งได้บรรจุเนื้อหาวิชาเกี่ยวกับวรรณกรรมคำขอ
 รวมอยู่ด้วย การศึกษาวรรณกรรมคำขอในระดับนักศึกษานี้จะเป็นกำลังสำคัญส่วนหนึ่งที่
 ช่วยรักษาวรรณกรรมคำขอไว้มิให้สูญหายไป ถ้านักศึกษาจะช่วยกันค้นหาและรวบรวม
 คำขอเก่า ๆ ที่หาต้นฉบับได้ยากมาศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่ไปให้คนรู้จักมากขึ้น

ในด้านการศึกษาการสอนภาษาไทยในชั้นมัธยมนั้น ครูอาจจะนำวรรณกรรม
 คำขอมาประยุกต์ใช้ในการสอนได้ในด้านเนื้อหาวิชาวรรณคดี หลักภาษา และการ
 ใช้ภาษา เช่นครูอาจเลือกวรรณกรรมคำขอบางเรื่องที่แต่งดี มีเนื้อเรื่องสนุกสนานเหมาะ
 สมกับวัยของนักเรียนมาเป็นหนังสืออ่านประกอบแบบเรียนวรรณคดี ซึ่งครูจะจัดให้เป็น
 หนังสืออ่านในเวลาเรียน หรืออ่านนอกเวลาเรียนก็ได้ เพราะเนื้อเรื่องของคำขอ
 หลายเรื่องเป็นเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ มีอภิไศร เต็มไปด้วยสิ่งแปลกประหลาด และ
 เวทมนตร์คาถา ตลอดจนอาถรรพณ์ลึกลับ นักเรียนก็จะได้ใช้จินตนาการและความคิด
 สร้างสรรค์ ทั้งยังจะได้ฝึกวิจารณ์งานในการอ่านอีกด้วย

ฉันทลักษณ์ของกาพย์วาทกเป็นเรื่องราวสนใจสำหรับครูผู้สอน ครูอาจนำมาสอนนักเรียนให้ทราบถึงลักษณะการประพันธ์ และให้นักเรียนหัดแต่งคำประพันธ์กาพย์วาทก โดยแต่งเป็นภาษาเหนือหรือภาษากลาง ถ้าแต่งโดยภาษาเหนือนักเรียนก็จะสนุกสนานเพราะได้ใช้ภาษาถิ่นที่ตนเองถนัด แต่ถาแต่งโดยใช้ภาษากลางก็จะได้อิทธิพลประพันธ์แบบใหม่ ที่ใคร ๆ สามารถนำไปแต่งได้จนกลายเป็นคำประพันธ์ของคนไทยทุกภาค

เมื่อแต่งคำประพันธ์แล้วครูควรให้นักเรียนได้ฝึกอ่าน นักเรียนก็จะได้แบบฝึกหัดการผันเสียงเป็นอย่างดี เพราะฉันทลักษณ์ของกาพย์วาทกกำหนดเสียงวรรณยุกต์มากกว่าคำประพันธ์หลายประเภท นอกจากการอ่านธรรมดาแล้ว ครูอาจจะสอนขับทำนองเสนาะกาพย์วาทกและให้นักเรียนหัดขับทำนองเสนาะกาพย์วาทกที่นักเรียนแต่งขึ้นนั้น ครูควรเก็บทำนองเสนาะที่นักเรียนหรือวิทยากรเป็นผู้ขับทำนอง โดยอัดลงเทปไว้จะได้เป็นหลักฐานให้คนรุ่นหลังที่สนใจได้ศึกษาไหล่เอื้อยคลึงซึ่งต่อไป

ในที่สุดนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าวรรณกรรมกาพย์วาทกไม่ใช่สมบัติแต่เฉพาะของบุคคลหนึ่งบุคคลใด หรือของชาวภาคเหนือเท่านั้น วรรณกรรมกาพย์วาทกเป็นสมบัติของคนไทยทั้งชาติ ผู้วิจัยหวังจะให้วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ เป็นแนวทางสำหรับศึกษาวัฒนธรรมประเพณีของชาวภาคเหนือเพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างคนไทยด้วยกัน